

Εισαγωγή στις σπουδές για τα ζώα/σχέσεις ανθρώπων ζώων. Πολυ-επιστημονικές προσεγγίσεις (ΙΠ1106, Α' εξάμηνο)

Έχουν περάσει πολλά χρόνια έρευνας από τότε που ο Fernand Braudel στο περίφημο έργο του «Υλικός Πολιτισμός, Οικονομία και Καπιταλισμός (15ος-18ος αιώνες)», αφιέρωσε μερικές – πυκνές ωστόσο – σελίδες για τα ζώα στο υπό-κεφάλαιο «ζωϊκή δύναμη» του πέμπτου κεφαλαίου με τίτλο «η διάδοση της τεχνολογίας: ενεργειακές πηγές και μεταλλουργία». Από τότε μέχρι σήμερα, στην παγκόσμια βιβλιογραφία, η μελέτη των ζώων και η σχέση «ανθρώπων-ζώων» έχει γίνει κυρίαρχο ρεύμα στην ιστορία του περιβάλλοντος, στη διανοητική ιστορία, στην πολιτισμική ιστορία, στην ιστορία της Ιατρικής, της Επιστήμης και της τεχνολογίας. Και ακριβώς επειδή η μελέτη των ζώων έχει εισβάλει στην έρευνα από πολλές πλευρές, για τους ειδικούς, η ιστορία των ζώων, αποτελεί στροφή «animal turn» – κατ' αναλογία με την «γλωσσική στροφή» «linguistic turn» και όχι απλώς ένα νέο «υπό-πεδίο» ανάλυσης.

Ωστόσο, παρότι η σχέση ανθρώπων και ζώων δεν είναι ένα, εντελώς, νέο πεδίο, της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ιστοριογραφίας, τα θέματα που έχουν προσδιοριστεί στην αλλοδαπή ως «animal studies», «σπουδές για τα ζώα», είναι εξαιρετικά περιορισμένα στην ελληνική, ανθρωπολογική και ιστορική, έρευνα.

Το σεμινάριο θα μελετήσει τόσο την έννοια του περιβάλλοντος όσο και τις σχέσεις ανθρώπων και ζώων, αναλύοντας εργασίες ανθρωπολόγων - όπως ο Tim Ingold - οι οποίες διερευνούν μία νέα «οντολογική ισοδυναμία» ανθρώπων και ζώων, αμφισβητώντας τον δυτικό/αποικιοκρατικό δυϊσμό αιώνων, μεταξύ κοινωνίας και φύσης, μεταξύ ανθρώπινης και ζωώδους κατάστασης. Θα διερευνηθούν παραδείγματα τα οποία φανερώνουν τους πολλαπλούς τρόπους με τους οποίους, αποικιοκρατικές πολιτικές και αφηγήματα έχουν καθορίσει τη σχέση των ανθρώπινων πληθυσμών με εκείνους των ζώων: γλώσσες, κοινωνίες, κουλτούρες, οικοσυστήματα, κλιματικές αλλαγές κ.λπ φέρουν τα σημάδια του ανθρώπινου ιμπεριαλισμού, της κατάκτησης, των μεταναστευτικών ροών, της παγκοσμιοποίησης, της αποικιοκρατίας και της νέο-αποικιοκρατίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ερωτήματα όπως «τι θα σήμαινε για το ανθρώπινο είδος να από-αποικιοποιηθεί τις σχέσεις του με άλλους οργανισμούς του πλανήτη;» ή «θα ήταν ποτέ δυνατόν να από-αποικιοποιήσουμε τα ζώα;», θα απασχολήσουν το σεμινάριο μέσα από πολύ-επιστημονικές προσεγγίσεις. Ειδικότερα, θα μας απασχολήσουν αφηγήματα, εικόνες και σύμβολα των ζώων και της σχέσης ανθρώπων και ζώων της Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής ιστορίας.

Μετανάστευση: Ιστορία και Θεωρία (ΙΠ2204, Β' εξάμηνο)

Το φαινόμενο της διεθνούς μετανάστευσης είναι πολυσύνθετο και η διερεύνηση των αιτιών και των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτισμικών επιπτώσεών του, τόσο στη χώρα προέλευσης, όσο και στη χώρα υποδοχής, απαιτεί πολλαπλότητα προσεγγίσεων και μεθοδολογικών εργαλείων. Συνυφαίνεται δε με τις «μεγάλες» ιστορίες του καπιταλισμού, του εκσυγχρονισμού, της εκβιομηχάνισης, των πολέμων, σχετίζεται με άλλα λόγια άμεσα με όλα τα ζητήματα οικονομικής, πολιτικής και ηθικής φύσεως, τα οποία η σημερινή ανθρωπότητα βιώνει και υφίσταται, χωρίς ωστόσο να φαίνεται ότι μπορεί να επιλύσει ή – έστω – να θέσει υπό βελτιωμένους όρους.

Το σεμινάριο θα μελετήσει την ελληνική υπερατλαντική μετανάστευση του εικοστού αιώνα, καθώς και την ελληνική μετανάστευση στην Ευρώπη τον εικοστό και τον εικοστό πρώτο αιώνα, ενώ θα επεκταθεί στα χαρακτηριστικά και τις αιτίες της σημερινής διεθνούς μετανάστευσης. Θα διερευνηθούν παραδείγματα τα οποία αναδεικνύουν τις εμπειρίες της εκμετάλλευσης που βιώνουν μετανάστες/μετανάστριες τόσο στον εργασιακό χώρο όσο και στον πολιτικό/κοινωνικό.

Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην εργασιακή εκμετάλλευση παγκοσμίως και «διαχρονικά» π.χ. των Ελλήνων στην Αμερική ή των Πακιστανών στην Ελλάδα, η οποία συνήθως «διευκολύνεται» από ιδεολογικοποιημένες αντιλήψεις και νοοτροπίες περί «νότιων», «σκουρόχρωμων», «ξένων», «ορθόδοξων» ή «μωαμεθανών», επιτείνοντας ταυτόχρονα την κοινωνική, πολιτισμική και πολιτική περιθωριοποίηση των φυλετικοποιημένων αυτών πληθυσμών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, θα μας απασχολήσουν πρόσφατα γεγονότα όπως ο πόλεμος στη Συρία, η αύξηση της άτυπης μετανάστευσης αλλά και των προσφυγικών ροών στην Ευρώπη, η παγκόσμια οικονομική κρίση, η άνοδος των νέο-ρατσιστικών ιδεολογιών, η «περιφρούρηση» της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.λπ..

Λαϊκή κουλτούρα, αστικοί μετασχηματισμοί και ηγεμονίες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (ΙΠ3210, Β' εξάμηνο)

Ο ελληνικός Μεσοπόλεμος έχει τα τελευταία χρόνια μελετηθεί ως αναπόσπαστο τμήμα του ευρωπαϊκού Μεσοπολέμου, όπου η «κοσμογονία» του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου έφερε στο προσκήνιο της πολιτικής και της κοινωνίας ευρείες λαϊκές ομάδες, οι οποίες υποχρέωσαν τους παλαιούς πολιτικούς να αναζητήσουν νέες μορφές διακυβέρνησης. Οι πειραματισμοί των μέσων, των μεθόδων και της πολιτικής ιδεολογίας, επηρέαζαν ολόκληρο το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό φάσμα και επιδρούσαν στα πεδία τόσο της πολιτικής, όσο και της τέχνης ή της καθημερινής ζωής. Η Ελλάδα μεταμορφώνεται ταχύτατα, τόσο πολεοδομικά, όσο και δημογραφικά. Οι Έλληνες της διασποράς και της «καθ' ημάς Ανατολής», είχαν την πρωτοκαθεδρία στα έργα εκσυγχρονισμού ήδη από την κρίσιμη περίοδο 1880-1922, καθώς αναζητούσαν ασφαλέστερες αγορές για τα κεφάλαιά τους και ευνοϊκές πολιτικές διασυνδέσεις για την κερδοφορία τους. Ωστόσο, οι ομογενείς δεν έδρασαν, εν κενώ, αλλά σε μία χώρα πολλαπλών κοινωνικό-οικονομικών ταχυτήτων, με πολυπληθείς ομάδες μικρό-επαγγελματιών που ενημερώνονταν και σατίριζαν τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, αντιστέκονταν, δηλαδή, με όποιο τρόπο μπορούσαν, στην φτώχεια που τους απειλούσε.

Μέσα στο πλαίσιο του Μεσοπολέμου, όπου «η Ελλάδα βρισκόταν μπροστά στα προβλήματα μιας δεύτερης εθνικής συγκρότησης», το σεμινάριο θα μελετήσει τους πολιτισμικούς και, εν τέλει, πολιτικούς δυϊσμούς «λαϊκό/λόγιο» «υψηλή/χαμηλή κουλτούρα και πολιτισμός» όπως αυτοί έχουν αναλυθεί διεπιστημονικά από την κοινωνική και πολιτισμική θεωρία. Η ευρεία θεωρητική συζήτηση που παράχθηκε από την Σχολή της Φραγκφούρτης και τις βρετανικές πολιτισμικές σπουδές μέχρι τις μετα-αποικιακές σπουδές και τις σπουδές των υπάλληλων τάξεων, θα χρησιμεύσει ως αναλυτικό εργαλείο για την ανάλυση της κυκλοφορίας, της κατανάλωσης και της πρόσληψης «αστικών» και «λαϊκών» μορφών τέχνης, κουλτούρας και νοοτροπίας της Μεσοπολεμικής Ελλάδας. Θα διερευνηθούν παραδείγματα «δημόσιας κοινωνικότητας» όπως σύλλογοι και σωματεία, η ανάπτυξη του αθλητισμού ως όψη της «λαϊκής» αλλά και της «αστικής» κοινωνικότητας, η «εξημέρωση» της καρναβαλικής κουλτούρας, η διάδοση του λαϊκού μυθιστορήματος, η κατασκευή του «λαϊκού» Μακρυγιάννη και του «λαϊκού» Θεόφιλου από την «αστική» γενιά του '30, η διεύρυνση της επιρροής του φεμινιστικού κινήματος, η διάχυση του ρεμπέτικου τραγουδιού και η εμφάνιση του κινηματογράφου.

Μέσα σε αυτή την προβληματική, οι διαδικασίες του βίαιου «εκδυτικισμού» της Ελλάδας και η «επέλαση της αστικής ηγεμονίας», θα διατηρήσουν τη σημασία τους ως σημαντικά, αλλά όχι μοναδικά, στοιχεία της «μεγάλης εικόνας» του Μεσοπολέμου.